

CHET EL FUQAROLARI VA FUQAROLIGI BO‘LMAGAN SHAXSLARNING O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI HUDUDI ORQALI TRANZIT O‘TISH QOIDALARINING O‘ZIGA XOS JIHATLARI

Melikulov Nurjov Latifovich

O‘zbekiston Respublikasi IIV Malaka oshirish instituti

Kasbiy tayyorgarlik fakulteti Maxsus fanlar sikli o‘qituvchisi

Tel: 99 000 67 14

Annotatsiya. *O‘zbekiston Respublikasi hududi orqali tranzit o‘tish tartibi, O‘zbekistonning tranzit siyosati va transport tizimi, shuningdek, chet el fuqarolarining hududga tranzit o‘tishida qanday huquqiy va amaliy talablar mavjudligi haqida to‘liq tahlil olib boriladi. Shuningdek, O‘zbekiston hududida tranzit o‘tish uchun zarur bo‘lgan hujjatlar, ruxsatnomalar va tartib-qoidalar, shuningdek, bu jarayonda chet el fuqarolarining huquqlari va majburiyatlari haqida ma‘lumot beriladi.*

Аннотация. *Будет проведен полный анализ порядка транзитного проезда через территорию Республики Узбекистан, транзитной политики и транспортной системы Узбекистана, а также правовых и практических требований к иностранным гражданам, следующим транзитом через территорию. В нем также содержится информация о документах, разрешениях и процедурах, необходимых для транзита через Узбекистан, а также о правах и обязанностях иностранных граждан в этом процессе.*

Annotation. *A full analysis of the procedure for transit through the territory of the Republic of Uzbekistan, the transit policy and transport system of Uzbekistan, as well as the legal and practical requirements for foreign citizens transiting through the territory will be conducted. It also contains information on the documents, permits and procedures required for transit through Uzbekistan, as well as the rights and obligations of foreign citizens in this process.*

Kalit so‘zlar: *Chet el fuqarolari, fuqaroligi bo‘lmagan shaxslar, kirish tartibi, chiqish tartibi, viza rejimi, immigratsiya siyosati, maqsadli viza, qonuniy kirish-chiqish, transport vositalari, O‘zbekiston viza tizimi, xorijliklar uchun ruxsatnomalar, mamlakatga kirish shartlari, shaxsni tekshirish tartibi, chegara nazorati, xalqaro migratsiya qonunlari.*

Ключевые слова: *Иностранные граждане, лица без гражданства, поруаодок в’езда, поруаодок выезда, визовый режим, иммигрaтсионнауа политика, целевауа виза, законный в’езд и выезд, транспортные средства, визовауа система Узбекистана,*

разрешения для иностранцев, условия въезда в страну, порядок проверки личности, пограничный контроль, международное миграционное законодательство.

Keywords: *Foreign citizens, stateless persons, entry procedure, exit procedure, visa regime, immigration policy, targeted visa, legal entry and exit, vehicles, visa system of Uzbekistan, permits for foreigners, entry conditions into the country, identity verification procedure, border control, international migration legislation.*

O‘zbekiston Respublikasi geografik joylashuvi bilan muhim strategik ahamiyatga ega bo‘lib, markaziy Osiyodagi transport va kommunikatsiya to‘g‘risidan muhim yo‘nalishlarni o‘z ichiga oladi. Buning natijasida mamlakatimiz orqali tranzit o‘tish va transport harakati sohasida maxsus qoidalar va tartiblar ishlab chiqilgan. Chet el fuqarolari va fuqaroligi bo‘lmagan shaxslar uchun O‘zbekiston hududi orqali tranzit o‘tish, mamlakatimizga kirish va chiqishdagi huquqiy jarayonlarning aniq va mazmunli yo‘riqnomalari belgilangan.

Bu qoidalar tranzit qatnovlari va tashqi savdo sohasini muvofiqlashtirish, xavfsizlikni ta‘minlash hamda O‘zbekistonning xalqaro majburiyatlariga rioya qilish maqsadida joriy etilgan. Ushbu qoidalar, shuningdek, fuqarolik va fuqarolik bo‘lmagan shaxslarning mamlakatimiz orqali xavfsiz va uzluksiz harakat qilishlariga xizmat qiladi. Transport harakatidagi barcha ishtirokchilarning huquqlari va burchlarini aniq belgilash, qonuniylik va tartibni ta‘minlash muhim ahamiyatga ega.

Xorijiy fuqarolarning va fuqaroligi bo‘lmagan shaxslarning O‘zbekiston Respublikasiga kelishlari, ketishlari, bu yerda bo‘lishlari va tranzit o‘tishlari tartibini yanada soddalashtirish maqsadida O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi tomonidan 1996 yil 21 noyabr kuni «Xorijiy fuqarolarning va fuqaroligi bo‘lmagan shaxslarning O‘zbekiston Respublikasiga kelishlari, ketishlari, bu yerda bo‘lishlari va tranzit o‘tishlari tartibi to‘g‘risida»gi 408-son qarori qabul qildi. Ushbu qaror bilan “Xorijiy fuqarolarning va fuqaroligi bo‘lmagan shaxslarning O‘zbekiston Respublikasi hududi orqali tranzit o‘tishlari qoidalari”, tasdiqlangan.

Xorijiy fuqarolarning va fuqaroligi bo‘lmagan shaxslarning O‘zbekiston Respublikasi hududi orqali tranzit o‘tishlari O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 1996 yil 21 noyabrdagi 408-son qarori bilan tasdiqlangan “Xorijiy fuqarolarning va fuqaroligi bo‘lmagan shaxslarning O‘zbekiston Respublikasi hududi orqali tranzit o‘tishlari Qoidalari”asosida amalga oshiriladi.

O‘zbekiston Respublikasi hududi orqali tranzit o‘tuvchi xorijiy fuqarolar va fuqaroligi bo‘lmagan shaxslarning O‘zbekiston Respublikasiga kelishlari va O‘zbekiston Respublikasidan ketishlariga, agar O‘zbekiston Respublikasining qonun hujjatlarida yoki O‘zbekiston Respublikasining xalqaro shartnomalarida o‘zgacha hol

nazarda tutilmagan bo‘lsa, O‘zbekiston Respublikasining diplomatik vakolatxonalari yoki konsullik muassasalari tomonidan berilgan tranzit vizalar mavjud bo‘lgan taqdirda haqiqiy pasportlar yoki ularning o‘rnini bosuvchi hujjatlar bo‘yicha ruxsat beriladi. Keyingi o‘rinlarda matnda «xorijiy fuqarolar» deb ataladi.

Xorijiy fuqarolarning O‘zbekiston Respublikasi hududi orqali o‘zlari boradigan mamlakatga havo, temir yo‘l va suv transporti bilan tranzit o‘tishlariga O‘zbekiston Respublikasi bilan qo‘shni bo‘lgan davlatga borish uchun haqiqiy hisoblangan hujjatlar va tegishli o‘tish hujjatlari (ularda O‘zbekiston Respublikasi hududidagi boshqa transportga o‘tirish punktidan ketish sanasi tasdiqlangan holda) mavjud bo‘lgan taqdirda ruxsat beriladi.

Xalqaro tranzit avtotashishlarni amalga oshiruvchi xorijiy fuqarolarning O‘zbekiston Respublikasi orqali tranzit o‘tishlari va ularning yengil avtomobillarda tranzit o‘tishlari O‘zbekiston Respublikasiga qo‘shni bo‘lgan davlatga o‘tish uchun haqiqiy bo‘lgan hujjatlar mavjud bo‘lgan taqdirda O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi tomonidan belgilanadigan tartibda, shuningdek, davlatlararo bitimlar asosida amalga oshiriladi.

Tranzit vizalar O‘zbekiston Respublikasi hududida to‘xtash huquqisiz beriladi. Istisno hollarda xorijiy fuqarolarga qo‘shni davlatga o‘tish yo‘nalishi bo‘yicha O‘zbekiston Respublikasi hududida bir yoki bir necha punktda to‘xtash huquqi bilan tranzit viza berilishi mumkin.

Quyidagi hollarda O‘zbekiston Respublikasi hududi orqali vizasiz tranzit o‘tishga ruxsat beriladi:

-havo transporti yo‘lovchilari O‘zbekiston Respublikasi hududi orqali qo‘nmasdan uchib o‘tganlarida;

-xalqaro aviayo‘nalishlar samolyotlarida samolyotdan samolyotga o‘tib uchishda hamda yo‘lovchilarda boriladigan mamlakatga kirish huquqini beruvchi hujjatlar va aviachiptalar mavjud bo‘lganda, ularda samolyotdan samolyotga o‘tish sanasi tasdiqlanganda, O‘zbekiston Respublikasi hududida bo‘lish vaqti 24 soatdan oshmaganda. Bunda yo‘lovchilar aeroportning ular uchun maxsus ajratilgan hududidan tashqariga chiqish huquqiga ega bo‘lmaydilar;

-O‘zbekiston Respublikasi tegishli hukumatlararo bitimlarga ega bo‘lgan mamlakatlar fuqarolariga.

-O‘zbekiston Respublikasi Davlat xavfsizlik xizmatining Chegara qo‘shinlari bo‘linmalariga passajirlar to‘g‘risida oldindan o‘z vaqtida ma‘lumot beradigan tashuvchining uchinchi mamlakatga aviabileti mavjud bo‘lgan, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining «O‘zbekiston Respublikasiga xorijiy fuqarolarning kirishi tartibini optimallashtirishga doir qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida» 2018 yil 4 iyuldagi PQ-

3836-son qaroriga 2-ilovada ko‘rsatilgan davlatlarning O‘zbekiston Respublikasidan tranzit orqali o‘tadigan fuqarolariga besh sutkadan ortiq bo‘lmagan muddatda.

O‘zining shaxsiy transport vositasida, piyoda yoki guruh tarkibida avtobusda turizm maqsadida tranzit yurmoqchi bo‘lgan xorijiy fuqarolar O‘zbekiston Respublikasiga kelgungacha O‘zbekiston Respublikasi hududida o‘z faoliyatini amalga oshiruvchi turizm tashkilotlarining avtoturlarini belgilangan tartibda, to‘xtash joylarini ko‘rsatgan holda olishi hamda tegishli turizm vizasiga ega bo‘lishi shart, o‘zlariga nisbatan viza rejimi qo‘llanmaydigan xorijiy fuqarolar bundan mustasno.

O‘zbekiston Respublikasi hududi orqali tranzit o‘tuvchi xorijiy fuqarolar O‘zbekiston Respublikasidan chiqish chegara punktidan mazkur qoidalariga rioya qilgan holda belgilangan yo‘nalish bo‘yicha yuradilar hamda O‘zbekiston Respublikasi hududida faqat tranzit vizalarda ko‘rsatilgan punktlarda to‘xtashlari mumkin bo‘ladi.

O‘zbekiston Respublikasi hududi orqali avtotransport vositalarida tranzit o‘tuvchi, shu jumladan avtomobilda xalqaro yuk tashishlarni amalga oshiruvchi xorijiy fuqarolar faqat xalqaro avtomobil qatnovi uchun ochiq bo‘lgan yo‘llar va yo‘nalish varaqasida ko‘rsatilgan yo‘nalish bo‘yicha yurishlari mumkin.

Mazkur bandning birinchi xatboshida nazarda tutilgan talablar O‘zbekiston Respublikasi chegaralari orqali safar yo‘nalishi qayd etilgan avtotransport vositasida (tunash uchun qayta butlangan yer usti avtotransport vositasida) turistik (notijorat) maqsadlarda tranzit o‘tayotgan chet el fuqarolariga tatbiq etilmaydi.

Ovqatlanish, dam olish va tunab qolish uchun faqat motellar, kempinglar yoki maxsus ajratilgan to‘xtash joylari mavjud bo‘lgan yo‘nalishdagi punktlarda to‘xtash mumkin.

O‘zbekiston Respublikasidan temir yo‘l orqali o‘tayotgan, shu jumladan O‘zbekiston Respublikasi hududi orqali tranzit o‘tayotgan poezdlarda o‘tayotgan xorijiy fuqarolar poezd to‘xtab turishining amaldagi jadvalda ko‘rsatilgan vaqtida stansiyalarga tushish huquqiga ega bo‘ladilar.

O‘zbekiston Respublikasi hududida 24 soatdan ortiq bo‘lmagan muddatda bir yoki bir necha punktda to‘xtash ko‘rsatilgan tranzit vizaga ega bo‘lgan xorijiy fuqarolar ushbu punktlarga kelganlaridan keyin Xorijiy fuqarolar va fuqaroligi bo‘lmagan shaxslarning O‘zbekiston Respublikasida bo‘lishlari qoidalari bilan belgilangan tartibda joylashish vositalari va davolash muassasalarida hisobga turishga yoki vaqtincha ro‘yxatdan o‘tishga va ular uchun belgilangan bo‘lish muddatidan kechikmay O‘zbekiston Respublikasidan jo‘nab ketishga majburdirlar.

Tranzit o‘tuvchi va O‘zbekiston Respublikasi hududida 24 soatdan ortiq muddatga majburiy to‘xtagan xorijiy fuqarolar to‘xtash paytidan boshlab keyingi sutka mobaynida

ichki ishlar organlarida O‘zbekiston Respublikasida bo‘lish ruxsatnomasini rasmiylashtirishga majburlar.

Majburiy to‘xtash quyidagi hollarda bo‘lishi mumkin:

-poezd, avtotransport vositasi, kema yoki samolyotning harakatini to‘xtatuvchi tabiiy ofatlar yuz berganda;

-avtomobilning biron-bir qismi buzilishi yoki yo‘l-transport hodisasi yuz berishi natijasida shikastlangan avtotransport vositasini tuzatish uchun;

-vrachning xulosasiga ko‘ra bemorning yo‘lda yurishi uning salomatligi uchun xavfli hisoblangan kasallik holatida. Bunday holda u bilan birga borayotgan oila a‘zolari yoki hamrohlik qilayotgan shaxslar bemorning oldida qolishlari mumkin.

-yo‘llar tutashgan joyda bir transport turidan boshqasiga o‘tirish kechikkanda.

Majburiy to‘xtash xorijiy fuqarolarga bunday to‘xtash yuz bergan shahar yoki boshqa aholi yashaydigan joy doirasida majburiy to‘xtashni keltirib chiqargan sabab bartaraf etilgunga qadar bo‘lish huquqini beradi.

Bo‘lishni va tranzit vizalarning amal qilish muddatini uzaytirishni rasmiylashtirish yo‘nalish yo‘lida to‘xtash sababi va muddatini tasdiqlovchi tegishli tashkilot yoki muassasaning ma‘lumotnomasi ko‘rsatilgan holda xorijiy fuqaroning shaxsiy arizasiga binoan amalga oshiriladi.

Quyidagilar to‘xtash vaqtida xorijiy fuqarolar yashaydigan joylar bo‘lishi mumkin:

-o‘z faoliyatini belgilangan tartibda O‘zbekiston Respublikasi hududida amalga oshiradigan joylashish vositalari va davolash muassasalari.

-tranzit yo‘lovchi u bilan birga bo‘ladigan vakolatxonadagi aniq shaxs ko‘rsatilgan holda xorijiy vakolatxonaning yozma iltimosnomasi bo‘lgan taqdirda akkreditasiya qilingan xorijiy vakolatxona binosi.

To‘xtash vaqtida xorijiy fuqarolarning yotoqxonalar va shaxsiy kvartiralarda yashashlariga istisno hollarda va faqat ichki ishlar organlarining ruxsati bilan yo‘l qo‘yiladi.

O‘zbekiston Respublikasi hududida 24 soatdan ortiq bo‘lmagan muddatda majburiy to‘xtagan xorijiy fuqarolarning O‘zbekiston Respublikasidan chiqib ketishlariga tranzit viza ichki ishlar organlarida uzaytirilmasdan ruxsat berilishi mumkin.

O‘zbekiston Respublikasi hududi orqali tranzit o‘tuvchi, yo‘nalishni va O‘zbekiston Respublikasidan chiqish chegara punktini o‘zgartirishni istovchi xorijiy fuqarolar buning uchun ichki ishlar organlarining ruxsatnomasini olishlari shart.

Mazkur qoidalarining shubhasiz buzilishiga olib keladigan hollarda O‘zbekiston Respublikasi fuqarolarining xorijiy fuqarolarga joy, transport vositalari berishlariga yoxud ularga boshqa xizmatlar ko‘rsatishlariga yo‘l qo‘yilmaydi.

Xorijiy fuqarolarga joy va transport vositalari berilgan barcha hollarda ularning egalari bu haqda bir sutkadan kechikmay ichki ishlar organlariga ma’lum qilishlari shart.

Xorijiy fuqarolar mazkur Qoidalar buzilganligi uchun O‘zbekiston Respublikasi qonunchiligiga muvofiq javobgarlikka tortiladilar.

Xorijiy davlatlarning O‘zbekiston Respublikasi hududidagi vakolatxonalari va konsullik muassasalari boshliqlari va xodimlarining javobgarligi to‘g‘risidagi masala diplomatik yo‘l bilan hal etiladi.

Mazkur qoidalarining xorijiy fuqarolarning O‘zbekiston Respublikasi hududi orqali tranzit o‘tish shartlariga rioya qilishlarini ta’minlovchi yoxud ularga xizmat ko‘rsatuvchi shaxslar tomonidan buzilishi O‘zbekiston Respublikasi qonunchiligiga muvofiq javobgarlikka tortishga olib keladi.

Xulosa va taklif o‘rnida qo‘yidagilarni keltirib o‘tishimiz mumkin, O‘zbekiston Respublikasi orqali tranzit o‘tish qoidalari chet el fuqarolari va fuqaroligi bo‘lmagan shaxslar uchun mamlakatimiz hududiga kirish va chiqishdagi huquqiy tartibni belgilaydi. Bu qoidalar transport harakati, xavfsizlik, va xalqaro majburiyatlar bilan bog‘liq muammolarni hal qilishga qaratilgan. Ushbu qoidalar tranzit qatnovlarini samarali va uzluksiz olib borish, mamlakat xavfsizligini ta’minlash hamda xalqaro hamkorlikni mustahkamlash maqsadida joriy etilgan. Bunda barcha ishtirokchilarning huquqlari va burchlari aniq va qonuniy asosda belgilab qo‘yilgan.

O‘zbekiston Respublikasining orqali tranzit o‘tish qoidalariga asosan, mamlakatimiz hududidan tranzit qilib o‘tayotgan shaxslar va transport vositalarining harakatini yanada optimallashtirish maqsadida bir qator qadamlarni ko‘rish mumkin:

Avtomatlashtirish va raqamlashtirish – tranzit jarayonlarini avtomatlashtirish, ya’ni davlat organlarining tizimlarini raqamli platformaga integratsiyalashtirish, tranzit amaliyotlarini tez va samarali bajarishni ta’minlaydi. Bu yo‘l bilan hujjatlar rasmiylashtirish jarayoni soddalashadi va korrupsiyaning oldi olinishi mumkin.

Transport infratuzilmasini yaxshilash – tranzit yo‘nalishlarini yaxshi ta’minlash, yo‘llar, terminal va ko‘priklarning sifatini yaxshilash va modernizatsiya qilish orqali, mamlakat orqali o‘tadigan transport oqimini yordamlashtirish.

Qo‘shimcha xavfsizlik choralari – tranzit qiluvchi shaxslar va transport vositalarining xavfsizligini ta’minlash uchun zamonaviy kuzatuv va monitoring tizimlarini joriy qilish, shuningdek, xalqaro hamkorlikni kengaytirish.

Ma’lumot almashish va xalqaro hamkorlik – tranzit qoidalari va tartiblari bo‘yicha xalqaro hamkorlikni kuchaytirish, tegishli davlatlar bilan ma’lumot almashish va tranzit jarayonlarini muvofiqlashtirish bo‘yicha kelishuvlar ishlab chiqish.

Bu takliflar, tranzit o‘tishi jarayonlarini yanada samarali, xavfsiz va zamonaviy qilishga yordam beradi.

Adabiyotlar

1.O‘zbekiston Respublikasining “O‘zbekiston Respublikasining fuqaroligi to‘g‘risida”gi 2020-yil 13-mart O‘RQ-610-son qonuni;

2. O‘zbekiston Respublikasining 2021 yil 4 iyundagi “O‘zbekiston Respublikasida chet el fuqarolarining va fuqaroligi bo‘lmagan shaxslarning huquqiy holati to‘g‘risida”gi O‘RQ-692-son qonuni.

3.SH.M. Mirziyoev Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta‘minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. – T., “O‘zbekiston”, 2017;

4.O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti SH.Mirziyoevning 2020-yil 24-yanvardagi O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisiga Murojaatnomasi // Xalq so‘zi. – 2020. – 25 yanv.;

5.O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Yangi O‘zbekiston" nashri <https://yuz.uz/news/> (21 iyun 2021).

6. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 1996 yil 21 noyabrdagi “Xorijiy fuqarolarning va fuqaroligi bo‘lmagan shaxslarning o‘zbekiston respublikasiga kelishlari, ketishlari, bu erda bo‘lishlari va tranzit o‘tishlari tartibi to‘g‘risida”gi 408-son qarori.